

IV Kongres Niemieckich Badań Naukowych nad Polską pt. „Płynne granice“
- 23.03. do 26.03.2017 w Frankfurcie nad Odrą / Słubicach, Sobota 25.03.2017, Sekcja 18
(sala A), 14:00-16:15.

Sobota 25.03.2017, Sekcja 18 (sala A), 14:00-16:15.

Sekcja naukowa

„De/konstrukcja granic płci” („Entgrenzung von Gender“)

Granice są wyobrażane zazwyczaj jako geopolityczne i państwowe, przybierające kształt muru, płotu lub rzeki granicznej. W niniejszej sekcji problematyka granicy jest podejmowana z perspektywy zwróconej na kwestię płci oraz tożsamości seksualnych. Tematami są praktyki przekraczania granic przez ruchy i pozarządowych aktorów i aktorek społecznych oraz konstruowane przez nich/je dyskursy o płci i tożsamości seksualnej. Na przykładzie różnych ruchów (np. ruch feministyczny i ruch na rzecz demokracji płci, ruchy LGBT*QI, syjonistyczny ruch kobiet) oraz aktorek i aktorów społecznych dyskutowane będą praktyki przekraczania, tworzenia oraz demontażu granic tożsamości i porządków genderowych/seksualnych. Chodzi przy tym zarówno o ponad- lub transnarodowy charakter ruchów społecznych, transfer idei, ale i same sposoby konstruowania płci i tożsamości seksualnych oraz ich współzależne umiejscowienie w religijnych, narodowych, regionalnych, globalnych (np. ekonomicznych) porządkach.

Prowadzenie sekcji oraz komentarz: **Dr. Hab. Beata Kowalska (Uniwersytet Jagielloński, Kraków)**

dr hab. Beata Kowalska - przedmiotem jej zainteresowań badawczych w ostatnich latach był muzułmański feminizm i sytuacja kobiet w krajach Bliskiego Wschodu. Temat ten pozwalał połączyć fascynacje naukowe z doświadczeniem w pracy w programach na rzecz równości płci w kraju i za granicą. Podejmowane badania znajdowały także odbicie w prowadzonych kursach i projektach zarówno z dziedziny studiów rozwojowych, jak i studiów genderowych. Ostatnie publikacje dotyczyły aktywności kobiet w Arabskiej Wiośnie i metodologii feministycznej.

Wystąpienia:

Katarzyna Czerwonogóra (Uniwersytet Tel Awiw, Izrael)

Autobiografie Żydówek z Polski jako świadectwa przekraczania granic.

Celem prezentacji jest przedstawienie analizy pojęcia granic i opis praktyk przekraczania granic na podstawie autobiograficznych tekstów trzech kobiet żydowskich urodzonych na terenach polskich na przełomie 19 i 20 wieku. Źródłami dla analizy są: Helena Deutsch, *Confrontations with myself* [Konfrontacje z samą sobą, oryg. w języku ang.], Pua Rakowska, *Zichroynes fun a jidiszer rewolucjonierin* [Wspomnienia żydowskiej rewolucjonistki, oryg. w jidysz] oraz Irena Krzywicka, *Wyznania gorszycielki*. Wypowiedzi te, odpowiednio, jednej z pierwszych kobiet psychoanalityczek, syjonistycznej aktywistki i radykalnej feministki, zapewniają różnorodne rozumienia granic, jako zjawisk kulturowych, politycznych, naturalnych lub narzuconych. Ponadto, dają wgląd w indywidualne doświadczenia zetknięcia z granicami i przekraczania ich w życiu żydowskich kobiet, których perspektywy nie zostały jak dotąd solidnie zbadane i włączone do wiedzy z obszaru historii kulturowej i politycznej tak polskiej, jak i europejskiej.

Biogram: Katarzyna Czerwonogóra jest socjolożką i badaczką historii kobiet żydowskich. Ukończyła studia magisterskie na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, obecnie doktoryzuje się na Wydziale Kulturoznawstwa Uniwersytetu Viadrina i studiuje historię na Wydziale Historii Narodu Żydowskiego na Uniwersytecie w Tel Awiwie. Jej projekt doktorski poświęcony jest relacji między syjonizmem a emancypacją Żydówek na przełomie 19 i 20 wieku w Polsce i Niemczech na przykładzie biografii Pui Rakowskiej i dr Rahel Straus.

Katharina Kowalski (Europejski Uniwersytet Viadrina, Frankfurt nad Odrą)

Women's i Gender Studies w Polsce jako przykład migracji wiedzy

Najpóźniej od czasu ogłoszenia przez Edwarda Saida teorii tzw. „Traveling Concepts” coraz częściej przywiązuje się wagę do zjawiska przekraczania granic, interdyscyplinarności i związanych z tym zmian teorii. Dotychczas mało naświetlano jednak kwestię migracji wiedzy Polskich Women's und Gender Studies. W jaki sposób podróżujące naukowczynie jako multiplikatorki rozwoju wiedzy feministycznej wywierały wpływ na Women's i Gender Studies w Polsce i jakie ślady pozostawiły na polu naukowym za granicą? Z jakich międzynarodowych kontekstów powstał ten nurt naukowy, jakie miał założenia, cele i jakie wytworzył dyskursy? Referat omawia międzynarodowy wymiar kolektywu myślowego Women's i Gender Studies jak również jego styl myśli. Teoretycznie inowacyjnym podejściem w tej kwestii jest nawiązanie do teorii polsko-żydowskiego bakteriologa i filozofa Ludwika Flecka, który jako pionier w tej dziedzinie ukształcił nie tylko pojęcia kolektywu i stylu myśli, ale także inter- i intrakolektywnej wymiany, która jak najbardziej nadaje się do analizy powstania i wymiany trendów intelektualnych. Szeroka praca terenowa prelegentki w Polsce, Niemczech i Stanach Zjednoczonych bazująca na analizie historii poszczególnych instytucji akademickich jak również wywiadów z kluczowymi postaciami feminizmu umożliwia w ramach referatu naświetlenie mikrokontekstów wymiany intelektualnej. Biorąc pod uwagę historyczne i socjologiczne uwarunkowania faktu naukowego; hierarchie i androcentryczne przymusy myślowe jak również konteksty politycznych transformacji, referat przedstawia znaczenie pozornie nienaukowych czynników nie tylko jako wyzwanie dla powstania Women's i Gender Studies w Polsce, lecz także jako istotną szansę na ich powstanie.

Biogram: Magister Katharina Kowalski, managerka platformy Pol-Int w Centrum Interdyscyplinarnych Studiów o Polsce. Doktorantka na Katedrze Polsko-Niemieckich Związków Kulturowych i Literackich oraz Gender Studies. Stypendystka m.in. Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie jak również fellow Columbia University w Nowym Jorku. W swojej pracy naukowej zajmuje się przede wszystkim feminizmem w Europie Środkowo-Wschodniej, historią i krytyką nauki oraz socjologią intelektualną.

Jennifer Ramme (Europejski Uniwersytet Viadrina, Frankfurt nad Odrą)

Konflikty wokół umiejscowienia kobiet w przyszłej Polsce

Od początku politycznych zmian pod koniec lat 80. różne siły społeczne starają się przeforsować swoje wyobrażenie o porządku społecznym, w tym również porządku płci w Polsce. Konflikty na temat tego, jaki powinien lub nie powinien obowiązywać porządek płci w Polsce, odbywają się nie tylko wewnątrz kraju, ale również na arenie międzynarodowej. Ciekawym przykładem dla analizy tego typu sporów są wydarzenia związane z *IV Światową Konferencją na Rzecz Kobiet ONZ*, która odbyła się w Pekinie w 1995 roku. Spór o reprezentację oraz umiejscowienie kobiety w polskim porządku społecznym toczył się zarówno podczas niej, jak i za pośrednictwem krajowych mediów. Analiza tych sporów uwidacznia, że porządki płci nie polegają jedynie na określaniu różnic w ramach samej kategorii płci (np. jako różnicowanie między mężczyzną i kobietą), tylko że kategorie płciowe są częścią bardziej złożonych porządków społecznych. W przypadku omawianego sporu o reprezentowanie *kobiet*, granice są konstruowane poprzez zaznaczanie odmienności oraz organizowanie przynależności wedle konkurujących wyobrażeń o porządku społecznym, opartym między innymi na modelu familistycznym lub modelu równości płci. Konstruowanie owych porządków oraz procesy tworzenia granic kategorii przynależności są z kolei ściśle związane z narodowymi i geopolitycznymi porządkami, takimi jak *Europa* czy *Polska*. Celem tego wystąpienia jest próba nakreślenia sposobów kształto-

wania „polskiego” porządku płci oraz implikacji tych konstrukcji na możliwość osiągnięcia reprezentacji przez ścierające się ze sobą środowiska organizacji katolickich oraz organizacji postulujących równość płci.

Jennifer Ramme jest pracowniczką naukową na Europejskim-Uniwersytecie Viadrina, na Katedrze Polsko-Niemieckich Stosunków Literackich i Kulturowych oraz Gender Studies. Była stypendystką w projekcie „Transnacionalizacja walk o uznanie” koordynowanym przez Wissenschaftszentrum Berlin. Pracuje nad doktoratem poświęconym przestrzennej analizie ruchu feministycznego oraz sporów dotyczących porządków płci w Polsce. Jej zainteresowania badawcze to m.in. krytyczne teorie polityczne i przestrzenne, ruchy społeczne, polityka estetyki/kształtu.

Tomasz Sikora (Uniwersytet Pedagogiczny, Kraków)

"Miłość bez granic" (?) w czasach neoliberalnych normatywności

Podążając za neoliberalną narracją obiecującą nieskrępowaną wolność (handlową, konsumencką, seksualną), wiele osób uwierzyło w nieuchronność zniesienia granic. Wiara w postulat *Keine Grenzen* (tytuł polskiej piosenki w konkursie Eurowizji, która w 2003 roku zdobyła 7 miejsce) przesłoniła niektórym fakt upartego trwania (mikro)granic oraz normatywności, które owe granice wytyczają i podtrzymują. Granice stały się być może mniej widoczne a bardziej wirtualne, jednak gdy tylko pojawia się potrzeba – w obliczu „kryzysu” – granice szybko się rekonstruują i konsolidują (wystarczy pomyśleć o traktowaniu uchodźców). To właśnie „wyzwalającej” mocy neoliberalizmu, opartego na ideach wolnego rynku, wolności przemieszczania się i wolności wyboru, przypisuje się często względny postęp w kwestii praw LGBT(IQ*) (przynajmniej tak jak definiowany jest postęp w dyskursie głównego nurtu) w wielu liberalnych demokracjach, włączając w to, z oczywistymi zastrzeżeniami, Polskę. To prawda, w ostatnich dziesięcioleciach dało się zaobserwować ekspansję nowych transgranicznych przepływów i powiązań, jednak procesowi temu towarzyszy coraz bardziej rygorystyczne kontrolowanie i blokowanie innych, tych niechcianych lub uważanych za groźne. Na przykład, wzorując się na głównonurtowym aktywizmie LGBT w Stanach Zjednoczonych, polskie organizacje i grupy nacisku skupiają się głównie na prawie do małżeństw jedнопłciowych i na innych praktykach normalizacyjnych. Tym samym z góry wykluczane są inne, bardziej radykalne imaginaria polityczne, które przeciwstawiłyby się drastycznemu zubożeniu, jakiemu zneoliberalizowany aktywizm poddaje możliwe queerowe przyszłości. Tymczasem kłirowi odmieńcy nie przestają zmagać się z tysiącem wykluczeń i normatywności w codziennym życiu. Patrząc na neoliberalny konserwatyzm i tendencje homonacjonalistyczne w mainstreamowych środowiskach LGBT, można uznać, że takie bardziej radykalne formy aktywizmu nieprędko zdobędą trwalszy grunt w Polsce.

Biogram: Dr. hab. Tomasz Sikora jest kierownikiem Katedry Literatury Anglojęzycznej w Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie. Jest autorem *Bodies Out of Rule: Transversal Readings in Canadian Literature and Film* (2014) oraz *Virtually Wild: Wilderness, Technology and the Ecology of Mediation* (2003). Współredagował kilka tomów z zakresu studiów queer, w tym *Odmiany odmieńca* (2002) oraz *Parametry pożądania* (2006), a obecnie współredaguje czasopismo poświęcone studiom queer *InterAlia* (interalia.org.pl).

Robert Kulpa (niezależny naukowiec, Plymouth, UK)

O/Znaczenie ‘Polski’ i ‘homofobii’ na granicy ‘niepodległości’ i ‘Europy’

W tej prezentacji chciałbym przyjrzeć się ‘Polsce’ i ‘homofobii’ jako przykładom ‘pustego znaczącego’ (Lac-lau) używanym w dwóch przykładach: (1) na poziomie makro dyskursów o ‘Europie’ i ‘Zachodzie’; (2) oraz na mezo poziomie organizacji LGBT.

W pierwszym przypadku, interesuje mnie jak oba znaczące są używane przez Parlament Europejski do produkcji samo-wiedzy i auto-portretu 'Zachodu'/'Europy' jako zsekularyzowanej i tolerancyjnej, w akcie re-inskrypcji znanych tropów z czasów 'zimnej wojny', dzielących Europę na 'Zachód' i '(post) komunistyczny Wschód'.

W drugim przypadku, chciałbym spojrzeć na samo-wiedzę i auto-wyobrażenia produkowane przez polskie organizacje LGBT, gdy używają 'Polskę' i 'homofobię' aby przekraczać granice narodowej niepodległości i tradycji, w akcie pan- i pro- Europejskiej, liberalno-indywidualistycznej rebelii na miarę sloganu 'prawa człowieka prawami osób homoseksualnych'.

Podsumowując, mój cel to spojrzenie na znaczenia i wartości którymi wypełnia się post-1989/post-2004 'Polskę' jako puste 'znaczące', w kontekście polityki seksualnej i między-narodowej. Jakie symboliczne granice demarkacyjne są projektowane na/w 'Europę' czasów post-Schengen, i jak te instytucjonalne i dyskursywne praktyki podtrzymują symboliczne i materialne granice, nie/domknięcia i nie/do/określenia.

Dr Robert Kulpa a obronił doktorat (2012) o homoseksualności i narodowości w 'post-komunistycznej' Polsce, a interesuje się między-narodową biopolityką seksualności, geografiami i temporalnościami Odmienności, oraz koncepcją Europy i w kontekście 'progresu' i 'EUropeanizacji'. Dr Kulpa jest współredaktorem książki 'De-Centring Western Sexualities: Central and Eastern European Perspectives' (2011), oraz innych publikacji w pismach *Sexualities*; *Gender, Place and Culture*; czy *Southeast Europe*.